

Gespreksnotitie ‘Slachtoffer en Media’

Aan : Tweede Kamercommissie Justitie en Veiligheid

Datum : 18 september 2019

Van : ASP | mr. E.W. Bosch

Geachte leden van de Vaste Commissie,

Op 25 september a.s. organiseert uw commissie een Ronde Tafel Gesprek ‘Slachtofferbelangen en media’. Aanleiding voor deze bespreking is de toezegging van de Minister voor Rechtsbescherming naar aanleiding van de publicatie van een boek over het opsporingsonderzoek en de strafzaak naar de dood van Nicole van der Hurk. Dat was echter niet de eerste keer dat overheidsfunctionarissen de privacy van een slachtoffer¹ met voeten traden, en wel ten eigen faveure.

Onderstaand formuleert de ASP eerst haar adviezen/voorstellen, om die daarna voor u verder uit te werken.

----- Voorstellen -----

- De ASP pleit voor stringente regels over de wijze waarop door officiële instanties met de privacy van het slachtoffer moet worden omgaan, alsmede over de mate waarin deze informatie wordt verstrekt. Deze regeling moet scoringsdrang en schoonveegacties voorkomen;
 - Geef de slachtofferadvocaat toegang tot dezelfde processtukken op hetzelfde moment als de verdediging; alleen dan kan de slachtofferadvocaat zijn cliënt adequaat voorlichten en wordt deze niet verrast door nieuwe informatie in de media;
 - Empower het slachtoffer door in grotere zaken waarin de overheid verzoeken van media wil honoreren het slachtoffer toegang te geven tot een slachtofferadvocaat en verplicht officiële instanties om overleg te voeren met deze advocaat van het slachtoffer;
 - Stel een klachtmogelijkheid open bij de rechter-commissaris wanneer slachtofferrechten onvoldoende worden geëerbiedigd;
 - Equippeer de strafrechter zodanig dat de strafrechter ook de meer omvangrijke letsel- en overlijdensschades kan beoordelen en afdoen in het strafvonnis.
-

Eigen verantwoordelijkheid van de media

Uiteraard heeft de media een eigen verantwoordelijkheid. In de dagelijkse praktijk van onze leden, allen letselschadeadvocaten die enkel voor slachtoffers optreden, zien wij vaker dat sommige media de grens van het betamelijke overschrijden. Daar weten onze leden wel raad mee. Een fax van een advocaat aan de hoofdredactie, het aanzeggen van een kort geding of een klacht bij de Raad voor de Journalistiek doet menig journalist tweemaal nadenken. Dan blijkt bepaalde privacygevoelige informatie toch minder relevant voor het item² dan eerder gedacht...

Van overheidsorganen die willen ‘shinen’ en het schoonvegen van straatjes

Vervelender wordt het echter wanneer een overheidsorgaan de privacy van het slachtoffer met voeten treedt. Veelal ‘om te scoren’ of om ‘*publiekelijk verantwoording af te leggen*’ (= straatje schoonvegen). Naar ik heb begrepen is dit het geval in de zaak «Van der Hurk». Dat was echter ook het geval in de zaak van de vermiste broertjes «Ruben & Julian».

¹ Waar hierna over slachtoffers wordt gesproken, worden ook nabestaanden van een overleden slachtoffer bedoeld

² Krantenartikel, televisieuitzending, weblog etc.

1. In die kwestie heeft een familierechercheur, die bij uitstek een vertrouwenspersoon zou moeten zijn meegewerkt aan een documentaire op SBS. In deze documentaire doet hij in detail verslag van diverse ontmoetingen die hij met de achterblijvende moeder had. Bovendien beschrijft hij wat haar emoties waren op de meest kwetsbare momenten. Waarom? Om te scoren!
2. In die zaak heeft de onderzoeksleider van de politie een uitgebreid interview gegeven aan het AD. In dat interview gaf hij nieuwe details prijs. Details die bij de achterblijvende familie niet bekend was. Waarom? Om te scoren!
3. Er zouden door de politie zelfs zoektochten voor de media in scene zijn gezet. Waarom? Om te scoren!
4. Voorts is er in die zaak door de Inspectie Jeugdzorg, die onder vuur was komen te liggen, een uitgebreid rapport opgesteld. In dat rapport, dat op internet stond (tot de interventie van haar advocaat) en aan journalisten is uitgedeeld, stonden diverse passages die uiterst persoonlijk waren en onder een beroepsgeheim vallen. Tot citaten uit individuele behandelsessies toe. Waarom? Om het eigen straatje schoon te vegen!

Hoe de achterblijvende moeder zich daarbij voelde? Dat vertelde zij zelf in het programma Human Medialogica. Deze uitzending is op de internetsite van Human terug te zien: <https://www.human.nl/medialogica/kijk/afleveringen/2018/aflevering-1.html>

Geen versterking maar wel waarborging van de rechten van de verdachte

Informatievoorziening

De ASP pleit ervoor dat er duidelijke regels komen over de wijze waarop door officiële instanties met de privacy van het slachtoffer moet worden omgaan, alsmede over de mate waarin deze informatie wordt verstrekt.

Het is schrijnend dat daar waar de slachtofferadvocatuur zeer veel moeite moet doen om een afschrift van het dossier te krijgen³, ondanks dat dit een wettelijk recht⁴ is, aan journalisten – om verkeerde redenen – teveel informatie wordt verstrekt. In dat kader pleit de ASP ervoor de toegang tot het strafdossier tussen de verdediging en het slachtoffer op zijn minst gelijk te trekken. Dat kan eenvoudig door ook de slachtofferadvocaat toegang te geven tot het daarvoor bestemde digitale portaal! Op die manier wordt in ieder geval voorkomen dat het slachtoffer nieuwe informatie uit de media moet opmaken.

Beperk het verstrekken van informatie aan derden die de privacy raakt tot het minimum en beteugel de drift tot scoren en het schoonvegen van het eigen straatje! Uitwassen als in de zaken «Van den Hurk» en «Ruben & Julian» moeten in de toekomst voorkomen worden.

Bijstand door een gespecialiseerde slachtofferadvocaat

In grotere, ingrijpendere, kwesties is het zaak om ervoor te zorgen dat het slachtoffer juridische bijstand heeft.

Zoals uit het WODC-onderzoek Slachtofferadvocatuur⁵ blijkt zorgt de slachtofferadvocatuur er niet alleen voor dat het slachtoffer zijn slachtofferrechten kan uitoefenen, maar empowered een advocaat het slachtoffer, en heeft de advocaat een duidelijk overkoepelende toegevoegde waarde. Schrijf overleg door de officiële instantie met de advocaat voor. Leg afspraken vervolgens schriftelijk vast.

Alleen de slachtofferadvocaat komt *uitsluitend* op voor de belangen van het slachtoffer!

³ <https://www.wodc.nl/onderzoeksdatabase/2840-positie-van-de-slachtofferadvocatuur.aspx>, p. 28

⁴ Art. 51b Sv

⁵ <https://www.wodc.nl/onderzoeksdatabase/2840-positie-van-de-slachtofferadvocatuur.aspx>

Waarborg de diverse slachtofferrechten

Er is een oproep vanuit het werkveld om tijd in te ruimen voor een juiste implementatie van de slachtofferrechten. De ASP heeft begrip voor deze oproep. Deze oproep heeft echter een keerzijde. Hieruit blijkt dat de wettelijke regels nog niet in de haarvaten van de politie, het OM en de rechtspraak zijn doorgedrongen, daar is tijd voor nodig.

Dat merken slachtoffers en onze leden in de praktijk.

Er is willekeur en daardoor strijdt om slachtofferrechten uit te kunnen oefenen. Het zou alle partijen helpen wanneer de diverse slachtofferrechten afdwingbaar zouden worden, bijvoorbeeld door het openstellen van een klachtmogelijkheid bij de rechter-commissaris wanneer slachtofferrechten onvoldoende worden geëerbiedigd.

In het verlengde: de vordering benadeelde partij

Van de gelegenheid maakt de ASP gebruik om een oproep te doen. Bij de verruiming van de wetgeving rond de vordering benadeelde partij schreven uw collega's Wolfsen en Teeven⁶:

“...Dit amendement beoogt te bewerkstelligen dat de strafrechter zoveel als mogelijk – en vaker dan nu het geval is – inhoudelijk over de vordering van de benadeelde partij beslist. Het enkele feit dat een vordering wordt betwist, niet onmiddellijk met voldoende bewijsmiddelen wordt onderbouwd of dat er bijvoorbeeld een enkele getuige of deskundige moet worden gehoord of het gevorderde bedrag hoger is dan gemiddeld, mag geen reden (meer) zijn de vordering om die reden niet-ontvankelijk te verklaren. [...] Dat de omvang van de schade – ook immateriële – wellicht vaker dan nu het geval is zal worden bepaald door schatting, acht de indiener geen groot bezwaar. De voordelen voor het slachtoffer zijn immers groot...”

De praktijk is weerbarstiger. Sterker nog: er lijkt een tweedeling te bestaan in Nederland. Waar in het oosten van het land complete overlijdensschadeberekeringen worden behandeld in de strafzaak⁷ of een uitvoerige letselschadeclaim⁸, worden in het westen van het land dat soort vordering niet-ontvankelijk verklaard, omdat zij een onevenredige belasting van het strafproces vormen. Daardoor kan het gebeuren dat het slachtoffer in het oosten van het land zijn schade, onder de voorschotregeling, volledig vergoed krijgt, terwijl een slachtoffer van eenzelfde soort feit in het westen van het land met zijn schade blijft zitten. Equipeer om die redenen de rechtspraak voldoende om ook de complexere vorderingen in het strafrecht af te kunnen doen. Dit is beter voor slachtoffers, maar ook voor verdachten en de maatschappij als geheel!

De ASP denkt over al deze onderwerpen graag verder met u en de minister mee!

*De ASP is een vereniging van circa 140 letselschadeadvocaten die uitsluitend opkomen voor de belangen van slachtoffers van letsel- en overlijdensschade.
De vereniging heeft als doel het ondersteunen, en waar mogelijk en gewenst, het verbeteren van de juridische positie van slachtoffers van letsel- en overlijdensschade.*

⁶ Kamerstukken 2007/08, 30 143, nr. 16

⁷ ECLI:NL:RBNNE:2015:5389

⁸ ECLI:NL:RBGEL:2015:6968